

ภูมิศาสตร์มนุษย์กับปรัชญา หลังนวยุคนิยม

ฉัตรชัย พงศ์ประยูร

ราชบัณฑิต สำนักธรรมศาสตร์
และการเมือง ราชบัณฑิตยสถาน

บทคัดย่อ

คำว่าลัทธิหลังนวยุคยังมีความหมายซับซ้อนโต้แย้งกันได้เพราะเข้าใจได้ต่าง ๆ บางทีว่าเป็นการผสมของแนวความคิดต่าง ๆ เป็นหนทางเข้าใจโลกหรือต่อต้านความมีเหตุผลของลัทธิสมัยใหม่ เป็นปัญหาเกี่ยวกับอำนาจ ความรู้ หรือความจริง ไม่มีทฤษฎีใดที่สามารถอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างพอเพียง ลัทธิหลังนวยุคจึงวนอยู่กับการพัฒนาทัศนคติต่อความรู้ วิธีและการสื่อสาร

ในส่วนของภูมิศาสตร์มนุษย์ การเข้าถึงแบบหลังยุคสนับสนุนการวิเคราะห์ความสัมพันธ์พื้นที่สังคม ภายใต้กรอบที่นำเสนอโดยนักภูมิศาสตร์ผู้มีอิทธิพลคือ ไมเคิล เดียร์ ซึ่งอ้างว่าถ้าภูมิศาสตร์ล้มเหลวที่จะเกี่ยวกับทฤษฎีทางสังคม อาจถูกโดดเดี่ยวจากกลุ่มสังคมศาสตร์และเสี่ยงต่อการมีชีวิตอยู่รอดในฐานะวิชาการระดับมหาวิทยาลัย

คำสำคัญ : ลัทธิหลังนวยุค, อำนาจ, ความรู้, ภูมิศาสตร์มนุษย์, ทฤษฎีสังคม

ปฏิสัมพันธ์อันซับซ้อนที่เกิดขึ้นระหว่างปัญหาทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรม ก่อให้เกิดปัญหาสืบเนื่องทางด้าน การเปลี่ยนแปลงปรับตัวของบรรดา ประเทศต่าง ๆ ตอนใกล้สิ้นคริสต์ศตวรรษที่ ๒๐ หรือที่รู้จักกันในนามกระบวนการโลกาภิวัตน์นั้น ได้ก่อให้เกิดผลกระทบไปทุกวงการ โดยเฉพาะในหมู่นักวิชาการและนักปรัชญา ซึ่งได้เกิดการเคลื่อนไหวทางด้านแนวความคิดต่อต้านความมีเหตุผลของสมัยใหม่ ต่อต้านการ

แสวงหาความรู้ การค้นหาความหมายสากล หรือโลกทรรศน์ด้านความรู้ที่มีต่อโลก ต่อวิธีการที่ใช้ในการนั้น ต่อทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย ตลอดจนสงสัยในสถานะทางปัญญาที่ยิ่งใหญ่ของคาร์ล มากซ์ (Karl Marx) ท่ามกลางความวุ่นต่าง ๆ เหล่านี้ ท่ามกลางบรรยากาศของวิกฤติการณ์ สภาพดังกล่าวได้นำไปสู่การถือกำเนิดของลัทธิความเชื่อใหม่ที่รู้จักกันในนาม หลังนวยุคนิยม (postmodernism)

ที่มาและความหมาย

ปัจจุบันกำลังอยู่ในสังคมหลังนวยุคนิยม สังคมนี้แสดงออกซึ่งคุณลักษณะต่าง ๆ เช่น ลักษณะการผลิตและการบริโภคทำเป็นส่วน ๆ สื่อสารแบบมวลรวม ข้อมูลยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ หรือไอที (information technology-IT) โลกาภิวัตน์และความสับสนในเรื่องเวลา-สถานที่ ความต่างขั้วเชิงสังคมแบบใหม่ และรูปแบบการเมืองมีเอกลักษณ์ การเกิดของลัทธิบูชาใหม่ และเลื่อมใสบูชาความเชื่อ ตลอดจนความอดทน

อย่างมากต่อชนกลุ่มน้อยและความแตกต่าง ซึ่งทั้งหมดนี้ถือว่าเป็นผลผลิตของการพัฒนาจากระบบทุนนิยม และเกิดจากการตอบสนองของความเสื่อมศรัทธาในโครงการใหม่

หลังนวยุคนิยม เป็นคำที่เกิดจากการผสมของแนวคิดต่าง ๆ ในระดับหนึ่ง หลังนวยุค หมายถึง *วิธีใหม่ที่จะเข้าใจโลก เป็นวิธีต่อต้านเหตุผลของยุคใหม่ และเป็นตัวแทนการโจมตีพื้นฐานต่อปรัชญาร่วมสมัย*

อีกระดับหนึ่ง **หลังนวยุคนิยม** หมายถึง *วัสดุที่ใช้ศึกษา ซึ่งหมายถึงการศึกษาการจัดพื้นที่ร่วมสมัยของหลังนวยุคภาพ* ดังนั้น หลังนวยุคนิยมจึงถูกเขียนไปในลักษณะทางเลือกใหม่ของสังคมสมัยใหม่ และเป็นช่วงล่าสุดของการสะสมทุนแบบยืดหยุ่น

คำว่า **ลัทธิหลังนวยุค** เป็นวลีที่ซับซ้อนและท้าทาย เป็นคำที่ได้ยินบ่อย แต่อธิบายไม่ได้ เข้าใจว่าเป็นปรัชญาของคนรุ่นใหม่ ยุคข้อมูลข่าวสารแบบไอที บ้างก็ว่าเป็นวลีที่มีความหมายหลากหลายและสับสนอยู่ ยังเป็นแนวความคิดที่ผสมผสานความหมายต่าง ๆ ตั้งแต่ต้นกำเนิดของกลุ่มคำก็ยังเลือนลาง คือ เป็นส่วนหนึ่งของโครงข่ายทั้งหมดของวิธีการคิดที่มีคำว่า **“post”** อยู่ข้างหน้า อันมีบัญชีอยู่ยาวเหยียด ตั้งแต่คำว่า สังคมหลังอุตสาหกรรม (post-industrial society) สังคมสมัยใหม่ (postmodern society) คำว่า **“post”**

ถูกนำมาใช้ทุกรูปแบบในขณะที่คริสต์ศตวรรษที่ ๒๐ กำลังจะสิ้นสุดลง บรรยากาศของวิกฤติการณ์ และการเริ่มต้นใหม่ได้ปรากฏอย่างเลือนลางเหนือสังคมศาสตร์ **“ปรัชญา”** และศิลปะต่าง ๆ คำว่า **“post”** ก็มีความหมายกำกวม ไม่ว่าจะปรากฏในข้อความใด จริง ๆ แล้วน่าจะหมายถึง **“after”** หรือคำอาจมีความหมายว่า **ต่อเนื่อง** (continuity) หรือ **“เปลี่ยนแปลง”** ก็ได้ จึงยังขาดความแม่นยำในความหมาย

คำ **หลังนวยุคนิยม** เป็นคำที่มีความหมายในทางด้านวิธีการใหม่ ในอันที่จะช่วยให้เข้าใจโลก แต่หนักแน่นทางด้านโจมตีต่อต้านทุกอย่างเกี่ยวกับการแสวงหาความรู้ของกลุ่มปรัชญาร่วมสมัยต่อต้านความมีเหตุผลของกลุ่มสมัยใหม่ เป็นการโจมตีวิธีการอันเข้มเกินไปทั้งภาษาและวิธีการ เป็นการแสวงหาความรู้ใหม่ตรงฐานคุณลักษณะ เป็นการค้นหาความจริง ความหมายทั่วไป โดยผ่านการแสวงหาและเล่าเรื่องแบบพิเศษ เป็นการสนทนาแบบไม่ขอเว้นใคร ไม่มีใครมีสิทธิพิเศษและต้องการให้การเสวนายืดเยื้อต่อไป บ้างก็ว่าลัทธิหลังนวยุคเป็นทัศนคติที่เรามีต่อโลก ต่อวิธีการที่นำมาใช้ในกระบวนการ ต่อทฤษฎีที่นำมาใช้ในการวิจัย และต่อทำที่ซึ่งเราแสดงออกต่อผู้อื่น

นอกจากนี้ คำว่า **หลังนวยุคสมัย** ยังใช้แทนแนวความคิดผสมผสานแบบต่าง ๆ ที่เห็นกันบ่อยคือ ปัญหา

เรื่องวิธีการและวัฒนธรรม

ในฐานะเป็นวิธีการ เป็นเรื่องวิตกเกี่ยวกับความคิดมวลรวม (totality) ซึ่งเป็นแบบฉบับของโครงสร้างมาร์กซิสต์ (Marxist) แต่จริง ๆ แล้วแนวความคิดที่มีมาจากทฤษฎีหลังโครงสร้าง (poststructuralism) แม้ว่าจะต่างกันหลาย ๆ เรื่อง แต่ก็มีส่วนร่วมกันทางด้านแนวความคิดเกี่ยวกับภาษา ความหมาย และความเป็นอัตวิสัย งานของบุคคลต่าง ๆ เหล่านี้ กล่าวถึงความหมายที่ก่อเกิดขึ้นในภาษา ไม่ใช่เป็นตัวละครอันของภาษา ความหมายมิได้ยึดติดแน่น แต่เปลี่ยนไปตามความเคลื่อนไหว และตัวตนมิได้บ่งบอกถึงสำนึกและเรื่องของมนุษย์อันมีเหตุผล แต่เป็นมิติแห่งการปฏิบัติเชิงเสวนาต่าง ๆ

ในฐานะเป็นวัฒนธรรม จัดเป็นวัฒนธรรมไร้พรมแดน ใช้อธิบายวัฒนธรรมอันเป็นโฉมหน้าใหม่ของระบบทุนนิยม นักวิจารณ์ที่มีชื่อเสียง เช่น ไมเคิล เดียร์ (Michael Dear) เจมสัน (Jameson) เดวิด ฮาร์วีย์ (David Harvey) ได้สร้างวัฒนธรรมดังกล่าวขึ้นมาจากการวิเคราะห์ลักษณะผู้บริโภค โดยยึดเอาอิทธิพลทางการเงิน จนถึงวิธีการเปิดการสะสมทุนจนไปถึงการวิเคราะห์ก้าวใหม่ของวัฒนธรรมทุนนิยม โดยยึดหลักการเปลี่ยนแปลงของความหมายและนำไปสู่การเพิ่มการใช้หลักประนีประนอมในอดีต การลอกเลียนแบบ การแสดงออก อาจมีการถก

เถียงกันระหว่างผู้วิจารณ์เดียวกัน
จุดเวลาซึ่งวัฒนธรรมสมัยใหม่
หลักทางให้กับวัฒนธรรมหลังนวมัย
การกำหนดคุณลักษณะของวัฒน-
ธรรมหลังนวมัยทุกฝ่ายเห็นร่วม
กัน ที่จะเชื่อมการกำเนิดวัฒนธรรม
หลังนวมัยกับการเปลี่ยนแปลง
กระบวนการผลิตของระบบทุนนิยม

บ้างก็ว่า เป็นลัทธิอันช่วยแสวง
หาความรู้เกี่ยวกับโลก เกี่ยวกับวิธี
การที่จะใช้กระบวนการดังกล่าว
เกี่ยวกับทฤษฎีอันระบุเกี่ยวกับการ
วิจัย เกี่ยวกับวิธีการที่เป็นตัวแทน
ความพยายามติดต่อกันและกันใน
คำพูด เสียง หรือภาพ นี่คือทัศนะ
เกี่ยวกับลัทธิหลังนวมัย ตรงจุดนี้
เองที่เราถอยห่างจากคำถามเกี่ยว
กับสิ่งต่าง ๆ ที่กำลังเกิดขึ้นในโลก
ปัจจุบันของมนุษย์หันไปสู่การถาม
เกี่ยวกับว่า ดีความหมายและราย
งานสิ่งเหล่านั้นอย่างไร

บ้างก็ว่า เป็นการคิดเกี่ยวกับ
โลกมนุษย์แบบหนึ่ง ทั้งนี้เพราะว่า
ทัศนคติแบบหลังนวมัยนิยมสงสัย
ในทฤษฎีเอกภาพ ฐานเชิงปัญญา
ของลัทธิมากซ์ มนุษยนิยม และ
ทฤษฎีโครงสร้าง ซึ่งอ้างว่าตนเท่า
นั้นเป็นผู้พิทักษ์ความจริง ดังนั้น
จึงจำเป็นที่เราจะต้องตระหนักโลก
มนุษย์ในแง่ของทฤษฎีเอกภาพให้
น้อยลง และเพิ่มการถ่อมตัว การ
เลือกสรรฐานวัตถุเชิงประจักษ์ให้
มากขึ้น แทนที่จะคิดถึงโลกมนุษย์
ในแง่ที่รวมตัวแน่นอยู่รอบ ๆ ศูนย์
กลาง ลัทธิหลังนวมัยกระตุนนิยมให้

คิดในแง่ของความไร้ระเบียบ ขาด
ความกลมกลืน และขาดศูนย์กลาง
หรือแทนที่จะเน้นความหมายของ
ปรากฏการณ์ซึ่งกล่าวว่าเกิดจากการ
มีศูนย์ร่วมกัน หลักการจัดการขึ้น
พื้นฐานสังคมจึงเหมือนกัน แต่หลัง
นวมัยกระตุนให้เหวตัวต่อความ
แตกต่างอันมีอยู่ระหว่างปรากฏการณ์
ต่าง ๆ ในหลายวิธีการ

ลัทธิหลังนวมัย เน้นความแตก
ต่าง การที่จะให้แยกแยะปรากฏ-
การณ์ เหตุการณ์ กระบวนการออก
จากกัน และยืนหยัดที่จะไม่ให้สิ่ง
เหล่านี้เลือนหายไปทางปฏิบัติ
คำเตือนดังกล่าวมีผลสืบเนื่องหลาย
ประการ โดยเฉพาะเตือนให้เคารพ
ในเรื่องความแปรผันในบรรดามนุษย์
ทั้งหลาย ความแปรผันระหว่างหญิง
ชาย ระหว่างชนชั้นสังคมระหว่าง
กลุ่มชาติพันธุ์ ระหว่างกลุ่มมนุษย์
อันกำหนดจากเกณฑ์สารพัด

ลัทธิหลังนวมัยในฐานะเป็นวัตถุ
หมายถึง ผลผลิตอันหลากหลาย
เชิงวัฒนธรรม ในแง่ของการสร้าง
สรรค์ศิลปะ ช่างวาดภาพ ผู้เขียน
วรรณกรรม บทละคร ภาพยนตร์
ช่างปั้นและนักดนตรี งานเหล่านี้
ล้วนแล้วแต่แสดงคุณลักษณะตรง
กันข้ามกับผลงานสมัยใหม่

คำว่า แนวความคิดหลังนวม-
ัยนิยม ถูกนำไปใช้กับรูปแบบ
วัฒนธรรมต่าง ๆ ตั้งแต่จิตรกรรม
วรรณกรรม การละครและภาพยนตร์
ทั้งยังเห็นการโน้มในด้านสถาปัตย-
กรรมและการวางผังเมืองสำนักคิด

แบบนวมัย และสถาปัตยกรรมแบบ
ไร้นิวาสสถาน (placeless) อันมี เลอ
คอร์บูซีเย (Le Corbusier) เป็น
ตัวแทนลัทธิสมัยไปแล้ว การออกแบบ
วางแผนแบบมีที่มาต้องหลักทางให้
กับการกำหนดความแตกต่างทาง
พื้นที่แห่งบทบาทหน้าที่ ปัจจุบัน
ภูมิทัศน์ของเมืองแบบหลากหลาย
ได้รับความนิยมในลักษณะผสมผสาน
ของสิ่งต่าง ๆ ตลอดจนการรื้อฟื้น
พัฒนาอาคารเก่ามากกว่าสร้างอาคาร
ใหม่ นอกจากมีการวางผังแบบข้าง
ล่างสู่บนแล้ว ยังเชิญบุคคลระดับที่
สนใจเข้าร่วมโครงการด้วย

ทฤษฎีที่มีมาก่อนจัดเป็นลัทธิ
สมัยใหม่ คือมุ่งค้นหาทฤษฎีสังคมที่
ยิ่งใหญ่ เป็นเอกภาพ ทาวิธีเปิดเผย
ข้อเท็จจริงแห่งโลกตลอดจนความ
หมายหวังที่จะให้ทฤษฎีแบบที่ว่า
สร้างระบบอันแน่นอนของโลกได้
อันมีจุดสูงสุดคือมาตรฐานความ
ถูกต้องสูง ต้องอธิบายมวลรวมแห่ง
สังคมได้ แต่ลัทธิหลังนวมัยก็ล้มเหลว
ที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว ลัทธิ
หลังนวมัยจึงเสนอตัวเข้ามาโดย
เชื่อว่า ไม่มีรูปแบบความรู้ใดที่เหนือ
กว่าเกินกว่าอย่างอื่น ไม่มีเสียงใด
ที่ควรกีดกันออกไปจากวงสนทนา
ลัทธิหลังนวมัยโต้แย้งว่า ไม่มี
ความจริงสมบูรณ์ ไม่มีความจริงใด
ที่อยู่นอกเหนือการตีความ อีกนัยหนึ่ง
ไม่มีทฤษฎีใดที่จะอธิบายปรากฏ-
การณ์ที่เกิดขึ้นได้พอเพียง เพราะ
ฉะนั้น ไม่มีทฤษฎีใดที่มีอภิสิทธิ์
เหนือทฤษฎีอื่น ๆ

คำถามที่แสดงออกซึ่งปรัชญาของคนกลุ่มนี้คือ เราสามารถอ้างฐานะพิเศษอะไรและบนฐานอะไรว่าทัศนะเชิงทฤษฎีแบบหนึ่งเหนือกว่าอีกแบบหนึ่ง คำตอบก็คือคำกล่าวอ้างทั้งหลายให้คำตอบไม่เป็นที่น่าพอใจ ตัดสินใจไม่ได้ ผลกระทบจากคำตอบดังกล่าวมีมากมายด้วยกัน ดังปรากฏในผลงานด้านภาษา ศิลปกรรม วรรณกรรม และการคัดค้านกลุ่มมีอำนาจทั้งหลาย ต่อมาขยายไปสู่งานด้านสถาปัตยกรรม กฎหมาย และภูมิศาสตร์ แกนกลางของคำถามคือ ใครเป็นผู้มีอำนาจเบ็ดเสร็จ ส่วนพลังอันเป็นศูนย์กลางคือภาษาที่ใช้ผลกระทบก็คือ ทำให้กระบวนทัศน์ (paradigm) ที่มีมาก่อนว่าผู้หาผู้มีอำนาจเบ็ดเสร็จไม่ได้จึงหมดมนต์ขลัง ไม่สามารถตกลงกันได้ว่าเกณฑ์คืออะไรในการกล่าวอ้างเช่นนั้น จึงสรุปกันเพียงว่า ภาษาคือหัวใจของบรรดาความรู้ทั้งหลาย (Language lies at the heart of all knowledge) แนวความคิดแบบหลังนวยุคจึงต่อต้านแรงสมัยใหม่อย่างสุดขั้ว ลัทธิหลังนวยุคต่อต้านสมัยใหม่แทนที่จะต่อต้านลัทธิทุนนิยมและเป็นตัวยึดในสิ่งที่ไม่เพียงแต่เป็นอนิจจัง (nihilistic) แทนที่จะเป็นกลุ่มหัวรุนแรง นอกจากนี้ ทัศนคติของลัทธิหลังนวยุคยังสงสัยในสถานะทางสติปัญญาที่ยิ่งใหญ่ของมากซ์อยู่ และต่อต้านวิธีการแบบวิทยาศาสตร์ของกลุ่มปฏิฐานนิยมอย่างรุนแรง

โดยสรุป ลัทธิหลังนวยุคนิยมคือ

๑. การก้าวไปข้างหน้าทางสังคมและวัฒนธรรม เป็นคำอธิบายรูปแบบสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งกีดกร่อนความเป็นระเบียบ การมีเหตุผลและความก้าวหน้าของสังคมสมัยใหม่ โดยเอนเอียงไปทางคุณภาพแห่งความแตกต่างของหลังนวยุคภาพ

๒. ยุคร่วมสมัยของหลังนวยุคนิยม ซึ่งมีรูปแบบของยุคนวสมัยครอบงำไปทั่ว เป็นยุคอันมีลักษณะของการสูญเสียความสำนึกแห่งทิศทางสังคมและระเบียบ จากการที่สื่อภาพลักษณ์ มีชัยชนะเหนือข้อเท็จจริง

๓. ในความหมายที่แคบลงมา หมายถึง การรวบรวมงานศิลปะ การเคลื่อนไหวทางด้านสถาปัตยกรรม และกลุ่มปัญญาชน ซึ่งช่วยกันยกย่องคุณค่า สุนทรียภาพ และวิถีความคิดของหลังนวยุคภาพ

นักปรัชญาหลังนวยุค

ลีโอทาร์ (Lyotard) เป็นคนแรกที่นำคำว่า หลังนวยุค เข้าสู่วงการเสวนาด้านปรัชญา ในผลงานที่ชื่อ *The Postmodern Condition* ใน ค.ศ. 1984 จัดเป็นผลงานที่ก่อให้เกิดวิกฤตทางปัญญา ส่วนใหญ่เป็นงานเกี่ยวข้องกับทฤษฎี จริยศาสตร์ การเมืองและสุนทรียศาสตร์ เป็นการประเมินคำศาสตร์สมัยใหม่อย่างวิกฤต พร้อมกับเสนอโครงสร้าง

ความรู้แบบหลังนวยุค ลีโอทาร์ใช้คำว่านวยุคอันหมายถึง ศาสตร์อะไรก็ได้ที่ดึงดูดให้เกิดการอภิเสวนา อาทิเช่น วิชาวิธีแห่งจิตวิญญาณ สุนิยมแห่งความหมาย การปลดปล่อยจากเรื่องเหตุผล หรือเรื่องชนชั้น เขาให้ความหมายของคำว่าหลังนวยุคว่าหมายถึง ความสงสัยในเรื่องอภิเรื่องเล่า เพราะว่าทุกอย่างล้ำสมัยหมดสิ้นแล้ว แต่ความรู้แบบหลังนวยุคให้ความหมายใหม่ว่าคือความอ่อนไหวต่อความแตกต่าง และเน้นความอดทนต่อการไร้มาตรฐาน

ลีโอทาร์เห็นว่า วิทยาศาสตร์มิได้เป็นแบบเดียวของความรู้ แต่ยังขัดแย้งกับความรู้อื่นที่เขาเรียกว่าเรื่องเล่า เรื่องเล่าเป็นความรู้อันเคยโดดเด่นในสมัยโบราณ ไม่มีใครเชื่อเรื่องเล่าอีกต่อไป จึงต้องหาวิธีใหม่ที่สร้างความน่าเชื่อถือให้กับความรู้เพื่อคนรุ่นใหม่มอบรับได้

เขาโจมตีทฤษฎีและวิธีการแบบมวลรวมหรือความเป็นสากล แต่ชื่นชอบความแตกต่างและพหุนิยม จึงเป็นศัตรูของความเป็นเอกภาพและความกลมกลืน ให้เกียรติความแตกต่างเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้อื่นร่วมสร้างสังคม ต่อต้านภาษาเสวนาว่าไม่รู้จบสิ้นและไร้ประโยชน์

แนวความคิดแบบหลังนวยุคมิได้มีความหมายแต่เพียงอย่างเดียว เพราะว่าหลังนวยุค คือการค้นหาความหมายในตัวเอง ลีโอทาร์มองเห็นหลังนวยุคเหมือนกับสภาพจิตใจ หรือหนทางการอธิบายความ

เปลี่ยนแปลงของปัญญา วัฒนธรรม และสังคม ตั้งแต่สมัยจุดหักเหช่วง ทศวรรษ ๑๙๕๐ อันเป็นสมัยสิ้นสุด สงครามโลกครั้งที่ ๒ และเปิดศักราช การขยายตัวของกิจกรรมทุกสาขา พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม สภาพจิตใจกระตุ้นให้ปฏิเสธตัวตน ของโลกเพียงอย่างเดียว ญาณทัศนะ รวม ๆ หรือข้อห้ามต่าง ๆ ความพยายามที่จะระบุและค้นหาความหมาย มั่นเปิดเผยให้เห็นถึงการสลายตัวของเป้าหมายหนทางการมองเห็น และความเข้าใจจึงเลื่อนลงและเกิดความหมอตหวังในเรื่องทฤษฎี

ลีโอทาร์สังเกตว่า สิ่งที่น่าขนบ บางอย่างได้เกิดขึ้นในวงการอภิเสวนา นั่นคือ เรื่องโกหกของวิทยาศาสตร์ ความก้าวหน้า ลัทธิมากซ์ และ มนุษยนิยม กำลังแตกกระจายเป็น ชิ้นเล็กชิ้นน้อยถึงระดับท้องถิ่นและ กำลังต่อสู้เพื่อความสัตย์ของตนเอง แบบยอมไม่ได้

ลีโอทาร์ให้ความสำคัญกับความงามพอ ๆ กับความน่าทึ่ง และให้ข้อเสนอเกี่ยวกับสภาพของความรู้ในสังคมที่พัฒนาแล้ว อันเป็น ผลงานของคอมพิวเตอร์ ทั้งปริมาณ ของข้อมูลและรูปแบบต่าง ๆ เกิดขึ้น และเปลี่ยนสภาพรัฐสมัยใหม่แบบ เรียบง่ายสู่รัฐหลังนวยุคสมัยอันซับซ้อน เขาเสนอแนะว่า นวยุคมอง การเข้าถึงความรู้เป็นแบบวิทยาศาสตร์ ไม่ว่าจะเกี่ยวข้องกับเรื่อง ที่เป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติหรือ สังคม และในรูปของธุรกิจวิทยา

ศาสตร์ ล้วนแล้วเป็นผลพวงทาง วิทยาศาสตร์ แต่ลีโอทาร์มีความเห็น ว่า ทั้งหมดล้วนแต่เป็นเรื่องอภิเรื่อง- เล่า เรื่องโกหก สามารถวิจารณ์ได้ หลายแง่หลายมุม

ลีโอทาร์ให้คำจำกัดความของ คำ หลังนวยุคภาพพวาคือ ความสงสัย ในอภิเรื่องเล่า ถูกปกคลุมด้วยเมฆ หมอกของทายาทแบบต่าง ๆ เช่น การพรรณนาบรรยายซึ่งไม่สามารถ สื่อสารกันได้ เราจึงเผชิญกับปัญหา ข่าวสารที่ประดังกันมารอบด้านใน รูปแบบต่าง ๆ กัน ในลักษณะของ ความจริงที่ต่างกัน เขามองเห็น ว่า ความจริงแต่ละเรื่องไม่สัมพันธ์กัน และไร้ประโยชน์ ทำให้อภิเรื่องเล่า ตกอยู่ในเสรีภาพหมอตหวัง เป็นเพียง เกมภาษาเท่านั้น

เจมสัน (Jameson) ผู้สอน วรรณคดีเปรียบเทียบแห่งมหา วิทยาลัยดุ๊ก เสนอแนะว่าปลาย ทศวรรษ ๑๙๖๐ เป็นระยะเวลาที่ ปรชญาสมัยใหม่ ทางด้านศิลปะ วรรณกรรม และปรัชญากำลัง สิ้นสุดลงพร้อมกับการเกิดยุคใหม่ของ หลังนวยุค อันเห็นได้ชัดจากงาน สถาปัตยกรรมสไตล์ต่าง ๆ รูปแบบ วัฒนธรรมต่าง ๆ เกิดอยู่ร่วมกันได้ ไม่ว่าจะกล่าวถึงดาราดีง อาคาร ตัว เมือง หรือสังคมโดยรวม จะไม่มี ความเรียบง่ายของอย่างหนึ่งอย่าง ใดที่เป็นสิ่งของ ของหลังนวยุค ต้องคอยให้เราค้นพบว่าปรากฏอยู่ที่ นั้น (out there) ในโลกที่แท้จริงแต่ หลังนวยุคปรากฏในสถานะก่อน

ข้างซับซ้อน และเกือบจะยุ่งเหยิง ผสมกันทุกรูปแบบในลักษณะของ การปะติดปะต่อกันของคนสถานที่ ร่วมสมัย รูปแบบวัฒนธรรมต่าง ๆ เหล่านี้เกิดอยู่ร่วมกันได้

เจมสัน พิมพ์ผลงาน Post-modernism or the Cultural Logic of the Late Capitalism ใน ค.ศ. ๑๙๘๔ และพิมพ์ซ้ำใน ค.ศ. ๑๙๙๑ จัดเป็นผลงานมีอิทธิพลต่อการ พัฒนาแนวความคิดแบบหลังนวยุค บ้างก็ว่าเป็นงานที่บ่งชี้เรื่องหลัง นวยุคได้อย่างชัดเจน เต็มไปด้วย ความมีชีวิตชีวาและท้าทาย เจมสัน เน้นว่าพื้นที่ (space) ทำหน้าที่เป็น ตัวกลางอย่างสูงส่งในการสร้างสังคม หลังนวยุค ส่วนหลังนวยุคได้รับการ ยอมรับอย่างถูกต้องว่าเป็นตัว เต็มด้านวัฒนธรรมของปลายสมัย ทุนนิยม อันต้องพิจารณาในกรอบ ของเชิงประวัติ การเป็นวัฒนธรรม ตัวเด่นจึงบอกถึงการแตกหักเข้าไป สัมพันธ์กับการจางหายไปของการ เคลื่อนไหวแบบเก่าอันมีมานาน เป็นร้อยปี เขาจึงใช้วิธีการเชิงประวัติ แบบมากซ์

เขาสนใจการพัฒนาาระบบทุน นิยมในช่วงที่ ๓ โดยโต้แย้งว่า เมือง เก่า และรัฐประเทศต่าง ๆ หลายเป็น เรื่องล้าสมัย เมื่อทุนก้าวกระโดดไป ไกลกว่าในการถือกำเนิดของพื้นที่ ใหม่จากทุนข้ามชาติ และนำไปสู่การ บดขยี้ของระยะทางแบบเดิมและ เกิดช่องว่างใหม่ในพื้นที่ ทุกสิ่งใน พื้นที่ระดับโลกกลายเป็นวัฒนธรรม

อเมริกาเหนือ ซึ่งฉกฉวยเอาพื้นที่ว่างใหม่เป็นการแสดงสไตล์นำหน้า เจมสันมองเห็นว่า หลังนวยุคมีคุณสมบัติแบบไร้มิติ ขาดความลึก ผลกระทบก็จืดจาง ก่อความรู้สึกแค่เพียงนิดหน่อยและเป็นอัตตะในภาพลักษณ์ของหลังนวยุคไร้ศูนย์กลาง เป็นวัฒนธรรมแบบกระจัดกระจาย ทั้งหมดนี้ก็สืบเนื่องมาจากความเป็นสากลของทุนนิยม เจมสันเองเคยพำนักอยู่ในนครลอสแอนเจลิสมานาน ได้ตีความหมายรูปแบบสถาปัตยกรรมของเมืองว่าหลังนวยุคได้ขจัดความแตกต่างระหว่างสภาพภายในและภายนอกหมด พอ ๆ กับเอาองค์ประกอบเดิมออกไปหมด ทำให้บริเวณเมืองเป็นพื้นที่สมบูรณ์ โลกโดยสมบูรณ์ในตัวมันเอง

เจมสันเชื่อมโยงระหว่างเศรษฐกิจ-ศาสตร์การเมืองกับทุนนิยมข้ามชาติกับพื้นที่และการเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรม เขามองลัทธิหลังนวยุคสมัยเป็นแรงวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลระดับโลกอันเป็นปัจเจกชนไม่สามารถตัดผ่านได้หรืออยู่เหนือได้ เขามองเห็นหลังนวยุคภาพเป็นขั้นตอนการผลิตด้านวัฒนธรรมอันเกิดจากปลายสมัยทุนนิยม สิ่งโดดเด่นจากวัฒนธรรมถูกครอบงำจากโครงสร้างทุนนิยมข้ามชาติยุคเศรษฐกิจใหม่นี้ มีรูปแบบวัฒนธรรม เครื่องหมาย และการนำเสนอด้านการผลิตและการบริโภค เช่นเดียวกับสินค้าอื่น ๆ รูปแบบวัฒนธรรมเหล่านี้ เจมสันว่ามันแผ่ปกคลุมไปทั่วสังคม

หลังนวยุคภาพในรูปของภาพยนตร์ โทรทัศน์ โฆษณาและผลผลิตอื่น ๆ และคนเราไม่สามารถปฏิเสธหรือหนีความเป็นตรรกะของมันได้

มิเชล ฟูกูโก (Michel Foucault) เป็นอีกผู้หนึ่งที่ชื่นชอบแนวความคิดแบบหลังนวยุค ตัวเขาเคยเป็นศาสตราจารย์ทางประวัติระบบแนวความคิด แห่งมหาวิทยาลัย ปารีส ถูกมองว่าเป็นผู้สนับสนุนแนวความคิดแบบหลังนวยุคเป็นอย่างดี เพราะในผลงานของเขาทุกเล่ม เขาแต่งไว้ซึ่งการแสดงความเป็นศัตรูต่อแนวความคิดสมัยใหม่ ซึ่งเขาพบว่าเป็นความคิดแบบมีกรอบและบีบบังคับไปทั้งหมด เขากลับชื่นชอบความแตกต่าง การกระจายตัวและความขาดการต่อเนื่อง ชอบรูปแบบการวิเคราะห์แบบหลายหลากมากกว่ายึดเอาความจริงเพียงอย่างเดียวเป็นหลักการวิเคราะห์แบบจุลภาค สอดประสานกับแบบมหภาค หรือเหตุผลล้วน ๆ ผสมกับการศึกษาเชิงประวัติ เป็นต้น เขาเป็นปรปักษ์กับทฤษฎีมวลรวมระดับโลก ดังเช่น ทฤษฎีการวิเคราะห์ทางจิตของฟรอยด์ และทฤษฎีมาร์กซิสต์ แต่ตรงกันข้ามกลับชอบแบบไร้ศูนย์กลาง แบบตัวเอง การนำเสนอทฤษฎีระดับท้องถิ่น ซึ่งระดับความเชื่อถือไม่ขึ้นอยู่กับระบบความคิดที่ยอมรับกันโดยทั่วไปแล้ว ในทางปฏิบัติ เขาสนับสนุนการวิจัยแบบ ล่างสู่บน (bottomup) และได้เอาชีวิตประจำวันและสัญชาตญาณท้องถิ่นเป็นศูนย์กลาง

ฟูกูโกชี้ให้เห็นว่า ในปัจจุบันเป็นยุคของพื้นที่ (space) ส่วนนวยุคเป็นของกาละจึงหมายความว่า นวยุคสมัยเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ ส่วนหลังนวยุคสมัยเกี่ยวข้องกับภูมิศาสตร์ ฟูกูโกเชื่อว่าอำนาจดำเนินไปได้หลายทิศทาง โดยอาศัยการปฏิบัติของสถาบันในลักษณะที่เราสำรวจให้ชื่อเรียกและโทษต่อกัน อำนาจไหลออกในงานเสวนา มันผูกพันอยู่กับภาษา ส่วนปัญหามนุษย์เป็นเรื่องที่ถกเถียงกันไม่รู้จบเพราะการถกเถียงเปลี่ยนไปเรื่อย ๆ

ฟูกูโกให้ความเห็นว่า ประวัติศาสตร์บิดเบือนความจริงของสังคมและการเมืองมาก เพราะเหตุว่าเชื่อในนวยุคภาพ อะไรที่เกี่ยวกับมนุษย์ต้องมีเหตุผลเป็นไปตามกฎ ในผลงานที่ชื่อ Archaeology of Knowledge ซึ่งพิมพ์ใน ค.ศ. ๑๙๖๙ เขาให้เหตุผลว่าไม่ควรตีความเล่าเป็นประวัติศาสตร์ ควรปล่อยให้ผู้ฟังเล่าเรื่องเอง หลังจากได้รู้เห็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเอง ส่วนนักปรัชญาการเมืองก็สร้างอำนาจให้กับผู้มีโอกาสควบคุมสังคมได้ การปกครองด้วยอำนาจเบ็ดเสร็จเป็นของยุคนวยุคภาพ สังคมต้องมีเกณฑ์สร้างระเบียบ แต่ก็อย่าลิดรอนสิทธิของคนด้อยโอกาสก็แล้วกัน สังคมต้องเป็นแบบสังคมอารยะ (civil society)

โดยรวมเขาโจมตีเรื่องเล่าของนักประวัติศาสตร์จากความยุ่งเหยิงมาสู่ความเป็นระเบียบของปรากฏการณ์ เหตุการณ์ และ

กระบวนการ เขาให้สัญญาว่าเป็นเรื่องจำเป็นที่จะต้องจัดการกับความวุ่นดังกล่าว แทนที่จะขจัดให้เกิดความราบเรียบภายใต้อิทธิพลของทฤษฎีมวลรวม ฟุโกต่อต้านสิ่งที่เรียกว่าประวัติศาสตร์มวลรวมคือการรื้อฟื้นอารยธรรมทั้งมวลของสังคม แต่จะค้นหาวิธีรวมตัวใหม่ของอารยธรรมทุกรูปแบบของสังคมเข้าด้วยกัน เขาอ้างถึงวิธีการทางประวัติศาสตร์ทุกรูปแบบ ตั้งแต่ปฏิธานนิยม มากซ์ มนุษยนิยม โครงสร้างนิยมหรืออะไรก็แล้วแต่ เป็นที่น่าสงสัยอย่างยิ่ง เนื่องจากบิดเบือนการตีความหมายไว้ก่อน การกระทำดังกล่าวจึงเป็นที่น่าสงสัย ประวัติศาสตร์ดังกล่าว จึงน่าจะถูกระงับ เพราะยืนยันในความเชื่อของตนว่าถูกต้อง

เมื่อฟุโก จ้องมองไปยังโลกมนุษย์ในอดีต เขาไม่ได้มองเห็นความเป็นระเบียบของวิธีการผลิตอันนำไปสู่การต่อสู้ของชนชั้น ไม่ได้มองเห็นระบบเศรษฐกิจดำเนินไปอย่างเสมอภาค แต่กลับมองเห็นพื้นที่ของความกระจัดกระจาย (space of dispersion) ที่สิ่งต่าง ๆ ที่ศึกษากระจายอยู่ทั่วภูมิทัศน์ และเกี่ยวข้องซึ่งกันและกันจากสภาพภูมิศาสตร์

ชาก แดร์ริดา (Jacques Derrida)

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างข้อเท็จจริงและความรู้ของฟุโก เป็นการเสริมการวิเคราะห์ระบบการรื้อถอนของแดร์ริดาเป็นอย่างดี

เกี่ยวกับความเป็นไปได้ในการเสนอความจริงอันกระจัด ตามความหมายของคำ แดร์ริดาหมายถึง การอ่านบทความในลักษณะที่ข้อแตกต่างเชิงมโนทัศน์ แสดงให้เห็นจุดล้มเหลว เพราะการใช้คำไม่รัดกุมและแบบสองแง่สองนัย บทความจึงขาดหลักเกณฑ์ หลักปรัชญาอ้างว่าข้อความสร้างขึ้นมาจากตรรกะ เหตุผล และความจริงและไม่ใช่จากการเล่นคำดังที่แสดงออก

แดร์ริดาเป็นผู้นำคำว่ากรรือถอน (deconstruction) เข้ามาใช้วิเคราะห์ข้อความทางด้านปรัชญาและวรรณกรรมเป็นสำคัญในผลงานที่ชื่อ *Of Grammatology* ใน ค.ศ. ๑๙๖๗ จัดเป็นเทคนิคที่ใช้อ้างเอาความหละหลวม ขีดจำกัด และผลที่มีได้ตั้งใจระบุในข้อความให้แสดงออกมาในรูปความหมายที่แท้จริง จึงมีอิทธิพลในวรรณกรรมมาก ต่อมาวิธีนี้แพร่หลายไปสู่การวิเคราะห์ผลผลิตทางวัฒนธรรม ทางสังคม และอื่น ๆ

การรื้อถอนกล่าวว่า ไม่มีสิ่งที่เราเรียกว่าความจริง เพราะฉะนั้น ทุกอย่างเป็นเรื่องเปรียบเทียบ ศิลธรรมก็น่าขัน ส่วนความหมายขึ้นอยู่กับผู้ใช้ การรื้อถอนอยู่เบื้องหลังความชั่วของสังคมนวมสมัย ตั้งแต่ความถูกต้องทางการเมืองไปสู่ศีลธรรมและสัมพัทธนิยมเชิงสุนทรียภาพ แดร์ริดาไม่ได้ตั้งใจทำลายวัฒนธรรม แต่ต้องการทำลายประเพณีอภิปรัชญาในปรัชญาตะวันตก ซึ่งในจิตใจของเขา

เขาเหล่านั้นคือ ปราสาทความเหลวไหลสร้างอยู่บนอากาศ

แดร์ริดาว่าภาษาคือทุกสิ่ง ไม่มีประโยชน์ใด ๆ ที่จะมองความจริงนอกภาษา ไม่มีสิ่งแรก สิ่งสุดท้ายหรือสิ่งที่อยู่ลึก ๆ ตรงนั้น ไม่มีฐานที่จะรองรับทฤษฎี ตัดสินผิดถูกเกี่ยวกับการเมือง ยืนยันความเชื่อของเรา เอาตัวเองเป็นศูนย์กลาง เราควรฟังต่อสิ่งที่เกิดขึ้นระหว่างและในบรรดาเครื่องหมาย เพราะว่ามันคือที่ซึ่งความหมายปรากฏ ปรัชญา ศาสตร์และตรรกะ ยึดคำคู่ขึ้นมาเพื่อเลือกคู่หนึ่ง กีดกันคู่อื่น งานเราถือใช้การรื้อถอนฝ่ายตรงข้าม และทำลายการยกเลิกความหมาย และความเป็นไปได้ ซึ่งสิ่งเหล่านั้นทำให้เกิดขึ้น

ต่อมาแดร์ริดาเขียนบทความเรื่อง “ข้อเขียนและความต่าง” (Writing and Difference) ใน ค.ศ. ๑๙๖๘ เพื่อบอกว่าเราพึงหวังได้ความหมายถูกต้อง เราจะได้มีเสรีภาพตีความได้ต่าง ๆ นานา แดร์ริดาได้กำหนดคำว่าลัทธิวัจนมัชฌิมนิยม (Logocentrism) ขึ้นมาเพื่อวางแนวปรัชญาสู่ความเป็นระเบียบของความหมาย เพราะมองว่ามีตัวตนเป็นพื้นฐานและต้นกำเนิด เลย์ไปกว่านั้นไม่ต้องเขาเชื่อว่าปาฐกถา นำมาซึ่งการรู้ตัวและการคิด ในขณะที่ข้อเขียนเป็นกาฝาก เพราะว่ามันออกแบบปาฐกถาอยู่หน่อย ๆ

เดวิด ฮาร์วี (David Harvey) เป็นนักปรัชญาและนักภูมิศาสตร์อีกผู้หนึ่งที่มผลงานอยู่ในระดับแนว

หน้าทางด้านปรัชญาหลังนวยุค เป็นผู้ที่ทำให้เกิดการเคลื่อนไหวและสิ่งอิทธิพลไปถึงผู้อื่น โดยเฉพาะจากผลงานที่ชื่อ สภาวะของลัทธิหลังนวยุค (Condition of Postmodernity) พิมพ์ใน ค.ศ. ๑๙๘๙ ในผลงานเล่มนี้ ผู้เขียนได้ตรวจสอบแนวความคิดหลัก ๔ เรื่อง คือ

๑. เส้นทางชีวิตวัฒนธรรมจากสมัยใหม่สู่หลังนวยุค

๒. รากฐานทางเศรษฐกิจ-สังคม อันจำเป็นต่อความเจริญของปรัชญาหลังนวยุค

๓. วิสัยทัศน์เกี่ยวกับประสบการณ์ของมนุษย์ ตามกาลเวลาและสถานที่

๔. การประเมินความหมายของลัทธิหลังนวยุค

ประเด็นแรก ฮาร์วีให้เหตุผลว่า ยุคสว่าง (Enlightenment) ของวัฒนธรรมตะวันตกที่ได้สะสมมานานไม่ว่าจะเป็นทางด้านจริยธรรม กฎหมาย ศิลปะ วรรณคดี และอื่น ๆ กำลังใกล้ถึงจุดจบ เพราะเหตุว่าในปลายศตวรรษที่ ๒๐ เต็มไปด้วยสงคราม ค่ายกักกัน และมหันตภัยจากนิวเคลียร์ ได้ผลักดันให้ความมีเหตุผลอย่างไร้เดียงสาจบลง และนักปราชญ์บางท่านเปิดเผยว่า เบื้องหลังแห่งเหตุผลของความเสื่อมลงของยุคสว่าง ปรากฏอยู่ตรงการครอบงำและการกดขี่ ฮาร์วีประมาณคนบางกลุ่มว่าอยู่เบื้องหลังการข่มขู่ครอบงำ จึงได้แยกตัวออกห่างจากกลุ่มที่ทอดทิ้งยุคสว่าง ซึ่งเคยเรื่อง

ปัญญาและเหตุผลและหันไปสนับสนุนแนวความคิดของมาร์กซ์ ในแง่ที่ทุนนิยมว่าเป็นฐานอันแข็งแกร่งของการคิดแบบสมัยหลังนวยุค จึงเท่ากับเปิดทางไปสู่การวิเคราะห์แบบวัตถุนิยมเชิงประวัติศาสตร์และการตีความรากฐานของเศรษฐกิจ-การเมืองที่จำเป็นต่อการเกิดลัทธิหลังนวยุค โดยออกตัวว่าสนใจโครงสร้างน้อยกว่ากระบวนการ

ประการที่ ๒ การเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจ-สังคม ของทุนนิยมในปลายศตวรรษที่ ๒๐ อันเนื่องมาจากการถือกำเนิดของลัทธิหลังนวยุค เหมือนกับแนวความคิดที่เคยกล่าวไว้ในผลงานก่อนหน้านั้น เขาเริ่มตรวจสอบสภาพที่เปลี่ยนไปจากระบบการสะสมทุนแบบฟอร์ด ไปสู่แบบหลัง-ฟอร์ด หรือโพ้นฟอร์ด (post-Fordist) ในรูปของการสะสมทุนแบบยืดหยุ่น (flexible) การปิดสายการผลิตแบบมวล (mass) งานวิศวกรรมขนาดใหญ่ถูกแทนที่ด้วยการผลิตขนาดเล็กในที่เดิมหรือที่ใหม่ หน่วยการวิจัยและพัฒนาเปลี่ยนไป ส่วนไฮ-เทคของบริษัทหรือสหกรณ์ผู้ผลิตสนใจการผลิตที่เป็นประโยชน์เชิงสังคม ศูนย์ฝึกงานมุ่งไปที่ผู้ขาดความชำนาญ เป็นลักษณะที่บีบอัดเวลา-สถานที่ เข้าด้วยกันในแง่ระบบเศรษฐกิจโลก เพื่อว่าการขาดทุนและการตัดสินใจทางเศรษฐกิจอีกหลายอย่างสามารถเจรจากันได้ แม้จะอยู่ห่างกันอย่างลอนดอน-โตเกียวภายในเสี้ยววินาที

ในสารัตถะที่สำคัญได้ชี้แนะให้เห็นว่ายุคการผลิตแบบมวลรวมสมัยฟอร์ด และยุคแบบบริโภาคแบบมวล ซึ่งเป็นสมัยที่พ้องกับกลุ่มการเมืองและการเข้าแทรกแซงของรัฐ ถูกแทนที่ด้วยวิธีการแบบใหม่ที่เรียกว่าการสะสมแบบยืดหยุ่น (flexible accumulation)

การสะสมแบบยืดหยุ่น คือการเผชิญหน้ากันโดยตรงกับความเข้มงวดของระบบฟอร์ด ซึ่งขึ้นอยู่กับที่ยืดหยุ่นทางด้านแรงงานตลาดแรงงาน ผลผลิต ทุน และรูปแบบการบริโภค คุณลักษณะใหม่ของการผลิตใหม่จึงเกิดขึ้น การบริการทางการเงินแบบใหม่ ตลาดใหม่ และเหนือสิ่งอื่นใดอัตราเร่งของการค้า นวัตกรรมด้านการจัดการ และเทคโนโลยีได้เข้มแข็งขึ้นผลที่ติดตามมากก็คือ การเปลี่ยนแปลงอันเป็นชุด ๆ เช่น เทคโนโลยีการปฏิบัติงาน ความสัมพันธ์ด้านแรงงาน กลยุทธ์การจัดการ และความเชื่อมโยงของบรรษัททั้งภายในและระหว่างบรรษัทด้วยกัน

การเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจของทุนนิยม กลายเป็นสาเหตุของสภาวะด้านวัฒนธรรม (cultural condition) ที่มาตามมาซึ่งฮาร์วีเรียกว่าหลังนวยุคนั้นในหลายแห่งของชี้ให้เห็นว่ารูปแบบใหม่ของวัฒนธรรมแสดงออกในรูปของศิลปะแบบหลังนวยุค สถาปัตยกรรมกลายเป็นสินค้าตัวแปลกใหม่ซึ่งการมุ่งหากำไรเป็นส่วนใหญ่

เขาอธิบายถึงสิ่งที่เขาเรียกว่า ทุนด้านวัฒนธรรม (cultural capital) ว่าเป็นแนวความคิดที่แต่ละคนสามารถซื้อตำแหน่งสูง ๆ ได้ในแบบสังคมทุนนิยม เพียงแค่การแสดงออกซึ่งคุณสมบัติทางวัฒนธรรมให้เหมาะสม เช่น มีความรู้ทางศิลปะมีภูมิหลังด้านการศึกษาดี หรือมีจุดเด่นทางด้านส่วนตัวดี อาทิเช่น มีรถยนต์ส่วนตัวพิเศษ มีบ้านเป็นของตัวเอง และไม่อยากที่จะมองเห็นผลกระทบเชิงภูมิศาสตร์ “ชนชั้นกลาง” ในรูปของการเกิดเขตที่อยู่อาศัยใหม่ที่เรียกว่า gentrification กลางใจเมือง แทนละแวกเดิมที่ชบเซา เน้นถิ่นที่อยู่ในวัยหนุ่ม มีฐานะดี มีงานทำและวิถีชีวิตแบบสนุกสนาน อาทิเช่น เขตอู๋เรือเดิม (Duckland) ของกรุงลอนดอนหรือย่านซาท์ไซด์ของมหานครนิวยอร์กชิตี ฮาร์วีย์ชี้ให้เห็นว่า นี่คือนักปฏิวัติอันซัดเจนจากประสบการณ์อันก่อตัวของปรัชญาหลังนวยุคที่เขาเรียกว่า ทศนคติด้านวัฒนธรรมอันอยู่เหนือโครงสร้างที่เกิดจากฐานะเศรษฐกิจ

ประเด็นที่ ๓ ฮาร์วีย์อธิบายกาละ-เทศะว่า เป็นสภาพอันมีลักษณะเฉพาะเวลา-สถานที่ได้เปลี่ยนไปแล้ว ความมั่นใจในส่วนที่เกี่ยวข้องระหว่างตัดสินใจเชิงวิทยาศาสตร์และจริยศาสตร์ได้พังครืนลงแล้ว สุนทรียศาสตร์มีชัยเหนือศีลธรรม ในฐานะเป็นจุดเด่นของนักปราชญ์และสังคม รูปภาพครอบงำการพรรณนา สภาพชั่วแล้ว

และการแตกหักได้เกิดขึ้นก่อนข้อเท็จจริง จึงเป็นการเห็นในสิ่งที่ล่าถอยอย่างช่วยไม่ได้ของสมัยหลังนวยุค การล่าถอยในวงปราชญ์ของสิ่งที่เป็พื้นฐานเศรษฐกิจของสังคมไปสู่สิ่งที่จับต้องได้น้อยในรูปของเหนือโครงสร้างวัฒนธรรม

เหตุผลข้อถัดไป ซึ่งฮาร์วีย์ได้อธิบายต่อไปคือ มนต์ขลังวัฒนธรรม (cultural mystification) ซึ่งซ่อนเร้นยุทธวิธีใหม่ในเวลาซึ่งความต้องการทางวัตถุของบรรดาระัฐสวัสดิการทั้งหลายกำลังค่อย ๆ ถูกกัดกร่อนลงจุดตื่นเต็นของปรัชญาหลังนวยุคก็คือ วัฒนธรรม ความหุหุระจินตนาการอันล้นเลย การเน้นตรงเอกัตบุคคล และปัจเจกชนต่าง ๆ ฮาร์วีย์ว่าเป็นการใส่หน้ากาก เพื่อซ่อนความรุนแรงของกลยุทธ์ใหม่นี้และนโยบายไม่เห็นแก่หน้าใครของระบบเศรษฐกิจแบบขวาใหม่ (New Right)

ติดตามมาด้วยด้วยการประเมินบทบาทของอาหารตา (spectacle) อันจัดเป็นมหรสพในรูปของวัฒนธรรมหลังนวยุค ซึ่งฮาร์วีย์ได้ชี้ให้เห็นถึงการฟื้นฟูพัฒนาเมืองชั้นในของวัฒนธรรมตะวันตกใหม่ ไม่ว่าจะเป็พลับพลา (pavilions) พลาซาดีกสำนักงาน อพาร์ทเมนต์หรู ๆ ศูนย์การค้า แหล่งบันเทิงนาการต่าง ๆ ต่างก็ตั้งสูตรออกมาเพื่อควบคุมสังคมสูตรลับที่จะระงับความไม่พอใจของประชากรกลุ่มหนึ่ง ไม่ว่าจะกล่าวถึงพื้นที่ใหม่เมืองบัลติมอร์ คอนเวนต์

การ์เดนของกรุงลอนดอน ล้วนแล้วแต่มีวัตถุประสงค์ดังกล่าว ปรับปรุงหน้าตาให้เป็นที่พอใจเพื่อเบี่ยงเบนความไม่พอใจด้านสังคมต่าง ๆ

ประการที่ ๔ ฮาร์วีย์มีทัศนคติต่อสมัยนวยุคว่าเป็นวิธีคิดแบบเบ็ดเสร็จเกี่ยวกับโลก ซึ่งมีอิทธิพลในแวดวงนักปราชญ์และการเมืองในปัจจุบัน ในตัวมันเองไม่มีอะไรมากไปกว่าเป็สิ่งของ (object) ซึ่งอาจอธิบายจากภายนอก โดยใช้เครื่องมือหรือแนวความคิดอีกชุดหนึ่งต่างหาก ไม่ว่าจะเป็เรื่องทอประกายหรือความแปลกใหม่อย่างจะแจ้งจริง ๆ แล้วสมัยนวยุคเป็เพียงภาพนิ่งของเรื่องทุนนิยม กล่าวง่าย ๆ ก็คือการเปลี่ยรูปร่างใหม่ของระบบทุนนิยมเมื่อประมาณ ๒๐ ปีมานี้เอง

ตามความเห็นของ ไมเคิล เดียร์ ศาสตราจารย์ภูมิศาสตร์และนักปรัชญาหลังนวยุค มีความเห็นว่า คำว่าหลังนวยุคถูกนำไปใช้อย่างสับสนโดยหมายถึงแนวความคิดหลากหลาย และอย่างน้อยที่สุดอ้างอิงหลัก ๓ ประการด้วยกันคือ

๑. จุดการแสดงออกอันโดดเด่นด้านสไตล์และวัฒนธรรม ซึ่งในตัวมันเองมีคุณค่าน่าสนใจ
๒. ผลรวมทั้งหมดของการแสดงออกดังกล่าว มองในฐานะคุณลักษณะของทางวัฒนธรรมของสมัยทุนนิยมร่วมสมัย โดยทั่วไปแยกแยะให้เด่นชัดด้วยคำหลังนวยุคภาพ (postmodernity)
๓. การเสนาาเชิงวิธีการและ

ปรัชญา อันเป็นปฏิบัติต่อคำสอนของความคิดยุคสว่าง หรืออีกนัยหนึ่ง เดียร์พิจารณาถึงลัทธิหลังนวยุคภายใต้ ๓ คำ สไตส์ ยุค (epoch) และปรัชญาวิธีการ

ในด้านสไตส์ มักเป็นจุดเริ่มต้นในการอภิปรายเกี่ยวกับลัทธิหลังนวยุคไปที่สถาปัตยกรรมจุดโจมตีความแตกต่างของหน้าบ้าน ความหลากหลายของสี องค์ประกอบการออกแบบ และรูปปั้นตกแต่ง ซึ่งไม่แตกต่างไปจากกระดาษห่อของขวัญ อย่างไรก็ตาม จุดโจมตียังไม่สมบูรณ์เพราะว่าสไตส์ยังแอบแฝงอยู่ตรงใจลักษณะเป็นองค์ประกอบของความหมายและเอกลักษณ์ สไตส์อาจเป็นทั้งตัวสนับสนุนอุดมการณ์เด่น ๆ หรือไม่ก็นำเสนอตัวต่อต้าน ซึ่งในเชิงสังคมและการเมืองก็เป็นฝ่ายตรงข้ามกับอุดมการณ์เหล่านี้ และก็เช่นเดียวกันกับสภาพแวดล้อมแบบภายในอาคาร (built-environment) ของหลังนวยุคภาพ

ในเรื่องยุค เป็นยุคขาดความต่อเนื่องเกิดความไม่มั่นคงในเรื่องต่าง ๆ อาจมีลัทธิหลังยุคไปในแง่เวลาทางประวัติศาสตร์ ซึ่งมีความเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมและปรัชญา อันเข้ากันได้ดีกับวิวัฒนาการระบบเศรษฐกิจโลก และภูมิรัฐศาสตร์ ข้อโต้แย้งทางทฤษฎีอันแข็งแรงแรงที่สุดจากกลุ่มวัตถุนิยมซึ่งมองเห็นสภาพของลัทธิหลังนวยุคว่าได้ครอบงำกระแสทุนนิยมระดับโลกซึ่งเจมสันเรียกว่าลัทธิหลังนวยุคคือ

วัฒนธรรมของปลายสมัยทุนนิยม ส่วนฮาร์วีว่าสภาพของลัทธิหลังนวยุคจัดเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของโฉมหน้าใหม่แห่งระบบสะสมทุนในลักษณะยืดหยุ่น (flexible accumulayion) สมัยหลังฟอร์ดแต่การตีความเหล่านี้จัดว่าทันสมัยและยังรักษาแบบจำลองอันเป็นกลไกซึ่งศิลปะและวัฒนธรรมยุคฟื้นฟูกับเหตุผลทางเศรษฐกิจ

ประเด็นเรื่องปรัชญาและวิธีการของลัทธิหลังนวยุคได้รับความสนใจมาก ระบบการรื้อถอน จัดเป็นกลยุทธ์วิธีสำคัญ เป็นรูปแบบการตีความแบบวิกฤตซึ่งพยายามแสดงให้เห็นว่าสถานะของผู้เขียนจะวางตัวอย่างไรในแง่วัฒนธรรม ชนชั้นเพศ เป็นต้น จึงมีอิทธิพลต่อการเขียนคำว่า text ดังนั้น สารความหมายของคำว่า text จึงมีมากด้วยกันหากไม่ถึงกับไร้ขีดจำกัด ระบบการรื้อถอนจริง ๆ แล้วคือวิธีการทำให้เสียศูนย์ ก่อให้เกิดความสงสัยในสิ่งที่ผู้เขียนอ้างว่าเป็นธรรมเนียมมาก่อน จึงพยายามนำเสนอทางเลือกใหม่

โดยสรุป ลัทธิหลังนวยุคมีคุณลักษณะ ๓ อย่างคือ

๑. ต่อต้านลัทธิความเชื่อดั้งเดิม ไม่เป็นที่ถกเถียงกันเรื่องพื้นฐานความรู้ ไม่มีเกณฑ์ใดที่จะแผ่ขยายระหว่างความจริงและโกหก ภาษา ความคิด และข้อเท็จจริงขึ้นแก่กัน และความรู้ทุกประเภทอาศัยภาษาเป็นสื่อกลาง ความจริงเป็น

สิ่งเปรียบเทียบ ไม่มีอะไรประกันความจริงที่อยู่นอกเหนือภาษา

๒. ต่อต้านมวลรวม เป็นการท้าทายเกินไปที่ความก้าวหน้าของทฤษฎีทั่วไป เสแสร้งว่าเปิดเผยความจริงหรือความหมายสากล จึงควรเลือกคิดดังกล่าว และหันมายอมรับความแตกต่างทางทฤษฎีและความจริงอันจำกัด และควรตั้งข้อกังขาเกี่ยวกับการคิดแบบมวลรวม หรือการตีความหมายโลกจากจุดที่ได้เปรียบของพลังเพศชาย

๓. ต่อต้านยูโทเปียหรือลัทธิเพื่อฝัน ความรู้สมัยใหม่ไม่ได้ส่งสัญญาณยูโทเปียหรือโทเปียหรือให้แสงสว่างแต่กลับเห็นผลในเรื่องการกดขี่ครอบงำ ไม่มีการยอมรับเรื่องใหญ่โตหรือเรื่องเล่าถึงความก้าวหน้าของมนุษย์ ซึ่งชี้แนะว่าประวัติศาสตร์มีเป้าหมาย และสิ่งต่าง ๆ จะคลี่คลายอย่างต่อเนื่อง

ลัทธิหลังนวยุคกับภูมิศาสตร์

หลังจากลัทธิหลังนวยุคได้ก่อตัวและพัฒนาในช่วงทศวรรษ ๑๙๗๐ แล้วก็ได้ค่อย ๆ แพร่ไปอย่างช้าในทศวรรษถัดมา แนวความคิดเกี่ยวกับหลังนวยุคได้ถาโถมสู่วงการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นศิลปะ วรรณกรรม สถาปัตยกรรม แม้กระทั่งการเมือง วัฒนธรรมหลังนวยุคได้แสดงออกในเชิงอภิโครสร้างของกองทัพอเมริกา และเศรษฐกิจอเมริกาที่กำลังตีตลาดเข้าครอบงำโลกในภายใต้ปรากฏการณ์ที่เรียกว่า โลกาภิวัตน์

สาขาวิชาภูมิศาสตร์ก็หนีไปไม่พ้นอิทธิพลของสมัยหลังนวยุค ซึ่งถือว่าเดวิด ฮาร์วีเป็นผู้จุดประกายให้แนวความคิดที่เป็นที่รู้จักกันมากขึ้น ต่อมานักภูมิศาสตร์ที่อยู่ในวงการชั้นแนวหน้าอันประกอบด้วย ไมเคิล เดียร์ เอ็ด โซจา ริชาร์ด พีท และคนอื่น ๆ ต่างก็มีส่วนผลักดันให้เกิดความสนใจในเรื่องสมัยหลังยุค ภูมิศาสตร์แบบหลังนวยุคตามความเห็นของเดียร์ เริ่มปรากฏใน ค.ศ. ๑๙๘๙ เมื่อกล่าวถึงการพัฒนาเมืองและการวางแผน และการรื้อระบบเมืองลอสแอนเจลิสของโซจา ในปีเดียวกัน มีการถกเถียงกันเกี่ยวกับทฤษฎีสังคม งานทางภูมิทัศน์วัฒนธรรมของกลุ่มนวยุคนำไปสู่แบบหลังนวยุคกลุ่มงานด้านภูมิศาสตร์มีมากมายด้วยกัน ตั้งแต่การพัฒนาปรับปรุงละเอียดเนื้อหาและโครงสร้างของกลุ่มวิชา ตามแนวเสนอแนะของเดียร์ ไปจนถึงการพัฒนากระบวนวิธีทางเศรษฐกิจตามแนวที่เสนอแนะโดยฮาร์วี เป็นอาทิ

จุดเริ่มแรกคือโจมตีสาขาภูมิศาสตร์ในฐานะ ศาสตร์ทางพื้นที่อันมีฐานมาจากแนวความคิดปฏิฐานนิยม ซึ่งรับอิทธิพลมาจากวิทยาศาสตร์อีกทอดหนึ่ง ภูมิศาสตร์ลักษณะนี้มีฐานติดแน่นอยู่กับหลักเกณฑ์ด้านธรรมชาติ วัตถุประสงค์และเป้าหมายทางวิทยาศาสตร์แบบมวลรวมคือค้นหาความเป็นระเบียบอันเป็นสิ่งที่ลึทธิหลังนวยุคต่อต้าน

ปัจจุบันแนวความคิดทั้งสองใช้ไม่ได้แล้วในโลกที่กำลังเปลี่ยนไป ใช้แก้ไขปัญหาความไร้ระเบียบในระบบสังคมนายทุนไม่ได้ ไม่สามารถอธิบายความแปรปรวนเชิงกาล-เทศะได้ ได้มีการเสนอแนะว่าต้องแก้ไขโดยใช้วิธีการเข้าถึงแบบใหม่คือแบบหลังนวยุค

วารสารที่ชื่อ **Society and Space** ได้พิมพ์บทความเกี่ยวกับสมัยหลังนวยุคโดยเสนอทางเลือกใหม่ให้แก่ภูมิศาสตร์อันปฏิเสธไม่ได้ ภูมิศาสตร์หลังนวยุคถือกำหนดใน ค.ศ. ๑๙๘๙ เมื่อพิมพ์บทความเกี่ยวกับ Postmodern Urbanism and Planning และ Deconstructing Los Angeles โดย **เอ็ด โซจา** ส่วนจิตสำนึกแบบหลังนวยุคมาจากทัศนะต่าง ๆ กัน เช่นการโต้เถียงเกี่ยวกับทฤษฎีทางสังคม ภูมิทัศน์ วัฒนธรรม และความคิดเกี่ยวกับความชำนาญพิเศษ

ในแง่โครงสร้างของสาขาวิชา เดียร์มีอิทธิพลคนหนึ่งซึ่งชี้ให้เห็นว่ากลุ่มภูมิศาสตร์มนุษย์มีปัญหาไม่ว่าทางด้านปรัชญา วิธีการหรือโครงสร้าง เนื้อหา สถานะของกลุ่มวิชาสะท้อนให้เห็นความล้าสมัยเชิงปัญญา แทนที่จะเป็นขุมกำลัง เดียร์วิตกเกี่ยวกับภูมิศาสตร์มนุษย์แตกย่อยออกเป็นรายวิชาต่าง ๆ มาก เขามองแนวโน้มดังกล่าวว่าเป็นโรคของหลังนวยุคซึ่งสงสัยในความคงมั่นทางสติปัญญาที่ยอมรับกัน แม้แต่ทฤษฎีมวลรวมในวิชาการ จึง

จำเป็นต้องวางตำแหน่งของสาขาวิชาใหม่ ให้มีบทบาทหลักทั้งในสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

ประการต่อมา ภูมิศาสตร์มนุษย์ควรเป็นส่วนหนึ่งของทฤษฎีสังคม (social theory) ซึ่งอาจมีผลดี ๓ ประการคือ วางตำแหน่งของสาขาวิชาใหม่ทั้งสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์หล่อหลอมโครงสร้างภายในของสาขาวิชาเสียใหม่ และสร้างความแข็งแกร่งของสาขาวิชาโดยเชื่อมโยงกับสายวิชาการได้เถียงเชิงปรัชญา ภายใต้ข้อแรก เดียร์ยืนยันว่าถ้าหากสาขาวิชาภูมิศาสตร์ล้มเหลวที่จะเข้าเกี่ยวกับทฤษฎีสังคม อาจถูกโดดเดี่ยวภายในกลุ่มสังคมศาสตร์อีก และยิ่งเสี่ยงต่อการถูกรูดในฐานะเป็นวิชาระดับมหาวิทยาลัยอีกด้วย

โดยสรุป เดียร์ต้องการก้าวจากระบบการรื้อถอนไปสู่ระบบสร้างใหม่ (reconstruction) คือการก้าวสู่กระบวนการเคลื่อนไหวด้านทฤษฎีสังคมและสร้างระเบียบภายในขึ้นมา วัตถุประสงค์หลักของภูมิศาสตร์มนุษย์คือ เข้าใจเวลา-สถานที่ในเวลาเดียวกัน ในการสร้างกระบวนการทางสังคม

การยอมรับทัศนคติแบบหลังนวยุค จึงกลายเป็นปัญหาใหญ่ของภูมิศาสตร์มนุษย์ในปัจจุบัน เมื่อทัศนคติเปลี่ยนก็สามารถเปลี่ยนรูปแบบการเขียนได้ เป็นที่รู้กันว่าโลกปัจจุบันได้เปลี่ยนคุณภาพไปมากกว่าเมื่อ ๒๐ ปีที่แล้ว ความเป็น

ศูนย์กลางหลักทางให้กับความแตกต่างทางการเมืองที่แตกกระจายเสี่ยงจากโลก ศิลปะแบบปะติดปะต่อกัน สถาปัตยกรรมแบบแปลก การสะสมทุนหลังยุคฟอรัล ความเจริญอย่างรวดเร็วทางด้านสารสนเทศตลาดโลกแบบต่าง ๆ และการบริโภคที่เพิ่มขึ้น นี่คือการบรรยายโลกแบบหลังนวยุค ถ้าเราต้องการจับความรู้สึกของความแตกต่างระหว่างคนสถานที่ และปรากฏการณ์อื่น ๆ ของโลกมนุษย์ เห็นที่จะต้องเอาใจใส่พฤติกรรมที่เราใช้ในการแสดงการออกในผลงานของเรา ไม่เน้นระเบียบมากไป หรือตระหนักในความแตกต่างน้อยไป เนื้อข้อเท็จจริงอันว่ารุ่นของมนุษย์

นักภูมิศาสตร์จึงเปิดเผยให้เห็นถึงมิติทางพื้นที่เข้าสู่แบบหลังนวยุคในฐานะที่เป็นวัตถุหรือสิ่งของและเข้าสู่กระบวนการที่ถกเถียงกันมากในเรื่องเศรษฐกิจทางพื้นที่ (space-economy) ของโลกปัจจุบันอันอยู่ในสภาพยืดหยุ่น ในขอบเขตที่สามารถเข้าใจเรื่องวัฒนธรรม การเมืองและอุดมการณ์ได้ภายใต้กรอบซักถามอันกว้างนี้ นักวิจัยที่มีศักยภาพในการตรวจสอบภูมิศาสตร์มนุษย์ที่มีปรากฏการณ์แบบหลังนวยุค โดยเฉพาะในเรื่องของสถาปัตยกรรมอาคาร การออกแบบแหล่งตั้งถิ่นฐาน ผลผลิตด้านวัฒนธรรมและสิ่งที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ควรซักถามหรือตรวจสอบเกี่ยวกับการแพร่กระจายแบบไม่ทั่วถึงของ

ปรากฏการณ์ดังกล่าวตามเมืองใหญ่น้อย หมู่บ้าน ชนบท ในภูมิภาคของประเทศต่าง ๆ

นักภูมิศาสตร์มนุษย์ คงจะสังเกตเห็นแนวโน้มถ่วงเชิงทำลายหลังนวยุคในฐานะเป็นทัศนคติ ส่งแรงกดดันทฤษฎีเดิม ๆ ของโลกมนุษย์เราอยู่ และคงจะเริ่มมองเห็นคุณค่าของการไหวตัวของสาขาภูมิศาสตร์ คือมองเห็นความกระจ่างกระจายทั่วพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วสถานที่ในสภาพแวดล้อมต่าง ๆ และภูมิทัศน์ทั่วไป ซึ่งต่างก็ตกอยู่ภายใต้ความกังขาของกลุ่มหลังนวยุค ในสิ่งที่กลุ่มนวยุคได้ทำมาด้านทฤษฎีมวลรวม หรืออภิเรื่องเล่า ข้อโต้แย้งที่จะใช้ควรซ่อนรูปอยู่ในลักษณะซ่อนเงื่อน เช่นให้ผู้วิจัยถ่อมตัว ไม่ควรซักถามวิธีการขายตัวเอง หรือสังคม

ตัวอย่างการเข้าถึงแบบหลังนวยุคได้แสดงให้เห็นในผลงานด้านภูมิศาสตร์เมืองและภูมิศาสตร์วัฒนธรรม ซึ่งสนับสนุนทางวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของสังคม-พื้นที่ ภายในกรอบโดยไม่ต้องอ้างความเป็นสากลแห่งความหมายเชิงวิทยาศาสตร์ ในภูมิศาสตร์เมืองและการเปลี่ยนแปลงพัฒนาเมืองเปลี่ยนโดยทฤษฎีสมัยใหม่อย่างสิ้นเชิง เมืองไม่มีศูนย์กลางเดี่ยว แต่เติบโตแบบไร้ทิศทางเมืองเป็นที่ทำงาน บ้านและสถานที่พักผ่อน เมืองเกิดจากการสร้างสมวัตถุนิยม เมืองเป็นแหล่งบริโภคขนาดใหญ่ เป็นต้น และเมืองเป็น

แหล่งกำเนิดของวัฒนธรรมทางการเมืองกับเศรษฐกิจการเมือง อันเป็นบทบาทที่ซับซ้อนของเมืองระหว่างท้องถิ่นกับโลกาภิวัตน์

ส่วนภูมิศาสตร์วัฒนธรรมก็กล่าวถึงภูมิทัศน์ Built-in วิจัยรูปแบบวัฒนธรรมของสถานที่ที่เกิดสถานที่ อาหารตาและการแสดงบทบาทของอาหารตาในวัฒนธรรมก็คือ การพัฒนาใหม่ในใจกลางเมือง เช่น พลับพลา พลาซ่า สำนักงานลอยฟ้า อพาร์ทเมนต์หรู ศูนย์การค้า และศูนย์การหย่อนใจแบบต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อวัตถุประสงค์ในการควบคุมสังคมโดยเฉพาะกลุ่มที่ไม่พอใจเรื่องต่าง ๆ ทำให้เกิดการใช้พื้นที่ใหม่ในเมืองขึ้นมา กลุ่มสังคมในเมืองก็เต็มไปด้วยความแตกต่าง เช่น ชาย/หญิง เด็ก คนงานชนกลุ่มน้อย กลุ่มเกย์ คนพิการ พวกกร่อนเร่ ซึ่งผิดแผกจากชาวบ้าน นี่คือนักสังคมแบบใหม่ภายในเมือง

การยอมรับทัศนคติแบบหลังนวยุคอย่างจริงจัง จะช่วยให้การเขียนภูมิศาสตร์มนุษย์แบบใหม่หลุดพ้นจากความล้าหลัง กระบวนการแสดงออกด้วยคำพูดในสิ่งที่พบเห็นด้วยเสียง ด้วยภาพ แล้วจะจับความรู้สึกความแตกต่างระหว่างคน สถานที่ และปรากฏการณ์ของโลกมนุษย์ โดยสรุปภูมิศาสตร์ของมนุษย์ อาจนำสิ่งต่าง ๆ ออกมาแสดงข้างเคียงในเวลาเดียวกัน

ภูมิศาสตร์แบบหลังนวยุคมีมนุษย์เป็นศูนย์กลางรวมตรงกับการสร้าง

สรรค์สังคมของธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และประเด็นสิ่งแวดล้อม และการเสี่ยงในเนื้อหาของสารสนเทศ รายงานของหนังสือพิมพ์ ตำราเรียน รายการโทรทัศน์ การโฆษณา และสวนสนุกแบบดิสนีย์ ค้นหาการรื้อถอน เรื่องต่าง ๆ ของผู้ชำนาญ และสร้างสิ่งแวดล้อมใหม่ และส่วนที่เหลือของธรรมชาติใหม่ว่าเป็นคู่คิดที่สำคัญ ซึ่งเรื่องต่าง ๆ เหล่านี้ เรื่องต่าง ๆ และความหมายอาจให้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจของเราได้

วิธีการเข้าถึงเรื่องการวางแผน สิ่งแวดล้อม สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนจากปฏิฐานนิยมศาสตร์สมัยใหม่ และเทคโนโลยี ไปสู่วิชาวิธีมวลรวม ศาสตร์มวลรวม และเสรีภาพแบบซัจจัด ลัทธิหลังนวยุค ดึงการออกแบบสิ่งแวดล้อมจากความรู้ท้องถิ่นและนักวิชาการอันหลากหลายในรูปของการมีส่วนร่วมเชิงชุมชน ค้นหาวิวัฒนาการใหม่ทางสังคมและระบบชีวภาพในลักษณะที่เคารพ เคารพบูรณาการทางวัฒนธรรมและนิเวศวิทยา

ปัญหาของลัทธิหลังนวยุค

บัดนี้เป็นเวลาหลายทศวรรษที่อิทธิพลหลังนวยุคได้แพร่กระจายไปสู่ศาสตร์สาขาต่าง ๆ แต่ผลการตอบรับหรือปฏิเสธก็มีแตกต่างกันไป มีไม่น้อยที่กล่าวทำนองว่าลัทธิหลังนวยุคเป็นเพียงลักษณะการวิจารณ์รูปแบบหนึ่งเท่านั้น โดยมีสาระน้อยมาก อย่างไรก็ตามเสียลัทธิว-

สมัยก็ยังเป็นฐานสำคัญของโลกอยู่ ลัทธิหลังนวยุคเพียงช่วยส่งเสริมให้นวยุคสมบูรณ์ขึ้น ทำให้การแข่งขันเปรียบเทียบกว้างขึ้น ไม่ใช่จะเลิกล้มแนวคิดแบบสมัยใหม่ไปทั้งหมด นักภูมิศาสตร์หลายคนให้ความเห็นว่าลัทธิหลังนวยุคมิใช่เป็นแนวความคิดแบบวิเคราะห์ จึงไม่มีกฎเกณฑ์ มีแต่รูปแบบเฉพาะเท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นเหตุผลเชิงวัฒนธรรมสมัยทุนนิยมช่วงสุดท้าย บ้างก็ว่าคำหลังนวยุคยังมีความหมายหลากหลายอยู่นั่นเอง ซึ่งก็เป็นคำที่น่าสนใจ แต่ควรจะใช้ด้วยความระมัดระวัง

โคลก แกรง และกูดวิน ว่าเป็นการก้าวเลยของสังคมและวัฒนธรรมสมัยใหม่ เป็นคำคุณศัพท์ที่ใช้อธิบายรูปแบบ สังคม วัฒนธรรม ซึ่งกีดกร่อนความเป็นระเบียบ การมีเหตุผลและความก้าวหน้าของสังคมสมัยใหม่ ในความหมายที่แคบลงมา หมายถึง การรวบรวมงานศิลปะ การเคลื่อนไหวด้านสถาปัตยกรรม กลุ่มปัญญาชนซึ่งช่วยกันยกย่อง คุณค่าวิถีความคิด และสุนทรียภาพของลัทธิหลังนวยุค

มีผู้ออกความเห็นวาลัทธิหลังนวยุค ทำให้เราหลงกลเสียใจเรอเรียกร้องเพื่อเสรีภาพและการสร้างสรรค์ แต่อาจเป็นการเชื่อเชิญสู่การฆ่าตัวตายด้านชาวนันปัญญา และศีลธรรม เพราะหลังนวยุคไม่ได้บอกกล่าวสิ่งที่ดีอะไรเลยที่ยังไม่รู้กัน

ลัทธิหลังนวยุคมีความเห็นรุนแรงมากกว่า มาร์กซิสต์ หรือ ism+ ใหม่ทั้งหลาย ซึ่งบ่งบอกถึงการโจมตีหลักการและเหตุผลต่าง ๆ ของยุคสว่าง จึงเท่ากับปฏิเสธระเบียบสังคมและแหล่งอำนาจ เพราะมีจุดประสงค์ต้องการทำลายโครงสร้างสังคมด้วยโครงการสร้างของภาษา

ในแง่การยกย่องความหลากหลาย ลัทธิหลังนวยุคได้ก่อความมีระเบียบเชิงปัญญา กลุ่มใหม่ได้กล่าวหากลุ่มหลังนวยุค ว่ากำลังนำมนุษยชาติสู่แหวงแห่งสูญนิยม แต่พวกหลังนวยุคกลับยอมรับข้อกล่าวหาอย่างภูมิใจและสุขใจ

โดยสรุป มีข้อวิจารณ์ ๕ ประการเกี่ยวกับสมัยหลังนวยุค ดังนี้คือ

๑. ไม่มีอะไรใหม่เกี่ยวกับลัทธิหลังนวยุค เสียวิจารณ์อ้างว่า แนวความคิดต่าง ๆ ที่กล่าวอ้างในสมัยหลังนวยุคเคยนำเสนอมาบ่อยแล้วในสาขาวิชาต่าง ๆ

๒. คงไม่มียุคใหม่ที่น่าหน้าสมัยนวยุค เพราะยุคทุนนิยมยังสบายดีอยู่ ส่วนสมัยหลังนวยุคเปรียบเสมือนแสงริบหรืออยู่ขอบฟ้าไกลโพ้น

๓. ประเพณีและมาตรฐานเก่าเป็นดีเลิศ พวกที่สนับสนุนใหม่อยู่ก็ว่าหลังนวยุคเป็นเรื่องของสมัยนิยม เป็นแฟชั่น ไม่ก็ปีกังสูญหายไป เพราะเต็มไปด้วยเรื่องไร้สาระไร้ความหมาย และบ่งบอกถึงฐานะความเป็นปราชญ์ที่ต่ำต้อยมาก จึงเห็นนักวิชาการ และปราชญ์ด้อยปัญญาทั่วไป

๔. สมัยหลังนวยุคต่อต้านทฤษฎีจึงไม่มีทฤษฎี การเป็นเช่นนี้ในสายตาของนักวิชาการบอกว่าไม่ใช่เรื่องเลวร้าย แต่อยู่ในฐานะสำคัญและมีเกียรติในวงวิชาการ

๕. สมัยหลังนวยุคเป็นแบบของการเมืองอันชั่วร้าย เพราะว่าสมัยหลังนวยุค กดขี่ บดบังการเมืองทุกรูปแบบ สมัยหลังนวยุคขาดความอดทน เพราะว่าร้ายกาจการเมืองของตัวเองซึ่งเข้าในการก่อตัว

อย่างไรก็ดี แนวความคิดตอนต้นก็อาจได้รับการตอบโต้ได้เช่นกัน โดยเฉพาะในเรื่องที่ว่า สมัยหลังนวยุคเป็นแพ้นชั่วคราว ถึงปัจจุบันแนวความคิดนี้ก็ไต่ย่นหยัดมานานในหมู่นักวิชาการ เท่าที่ได้มีการประชุม สัมมนาทางวิชาการกันมา ไม่มีผู้ใดเปลี่ยนการสนับสนุนแนวความคิดนี้ ส่วนในเรื่องทฤษฎีนิยมก็ไม่มีใครทราบว่า จะย่นหยัดอยู่ได้นานเพียงใด แต่เหตุการณ์ต่าง ๆ ในตอนปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๒๐ ได้บอกว่าการเปลี่ยนแปลงแล้ว

โดยสรุป ใครจะเห็นด้วยหรือคัดค้านแนวความคิดแบบหลังนวยุคก็ตาม คลื่นความคิดดังกล่าวได้แผ่อิทธิพลไปทั่ว ทำให้แนวความคิดเกี่ยวกับภูมิศาสตร์เปลี่ยนไป ดังนี้

๑. บทบาทของพื้นที่เข้าไปสัมพันธ์กับทฤษฎีสังคมและกระบวนการทางสังคมมากขึ้น

๒. เพิ่มจำนวนผู้ที่สนใจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่กับสังคม

๓. เห็นคุณค่าใหม่ของความหลากหลายและความแตกต่างจากผลงานเชิงประจักษ์

๔. สามารถผสมผสาน ภูมิศาสตร์เข้ากับเส้นทางใหม่ของสังคมศาสตร์และปรัชญา

๕. มองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาความรู้เชิงภูมิศาสตร์และการกระทำเชิงสังคม

๖. เพิ่มการค้นคว้าวิจัยและการพิมพ์อย่างมหาศาล

๗. ปรัชญาแบบหลังนวยุค โจมตีศาสตร์ทางพื้นที่และฐานทางปฏิฐานนิยม

๘. หลังนวยุคเสนอให้อ่านไม่ใช่สังเกต ตีความหมายไม่ใช่ค้นพบ

๙. ในแง่ของภูมิศาสตร์มนุษย์ หลังนวยุคเสนอให้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ทางสังคม-พื้นที่ภายในกรอบพิเศษอย่างหนึ่ง โดยไม่มุ่งหวังว่าจะค้นพบข้อเท็จจริงสากลอย่างที่ปฏิฐานนิยมกระทำ

เอกสารอ้างอิง

๑. Michael Dear, 1988. "Postmodern Challenge: Reconstructing Human Geography". I.B.G. New Series, 13 : 262-274.
๒. Richard Peet, 1998. Modern Geographical Thought. Oxford : Blackwall.
๓. Claudio Minca, 2001. Postmodern Geography: Theory and Praxis. Oxford: Blackwell.
๔. David Harvey, 1989. The Condition of Postmodernity: An Inquiry into the Origins of Cultural Change. Oxford: Blackwell.
๕. Clake, Philo and Sadler, 1991. Approaching Human Geography. New York: Guildford Press.

Abstract Human Geography and Postmodernism

Chatchai Pongprayoon

Fellow of the Academy of Moral and Political Sciences, The Royal Institute, Thailand

Postmodernism is a complex and contested term something that none understand the same. Some refer to a combination of different ideas, a way of understanding the world or a revolt against the rationality of modernism. It questions about authority, knowledge or truth. No one theory can be sufficient for explaining all occurrences of a phenomenon. Postmodernism is thus concerned with developing an attitude towards knowledge, methods, theories and communication.

In relation to Human Geography, a postmodern approach encourages analysis of a socio-spatial relations within a specific context as suggested by an influential geographer Michael Dear. He contended that if geography failed to engage with social theory, it would become isolated within the social sciences and risked its own survival as a university subject.

Key words: postmodernism, authority, knowledge, human geography, social theory

